

Yaşlılık ve Maneviyat, Abdullah Dağcı

(Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024), 280 sayfa, ISBN: 978-625-371-516-8

Ali YÜKSEL | <https://orcid.org/0000-0002-5099-343X>

Doktora Öğrencisi | Yazar | aliyukse191@gmail.com

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi | [ROR: https://ror.org/025y36b60](https://ror.org/025y36b60)

Din Psikolojisi | Ankara, Türkiye

Öz

Abdullah Dağcı'nın *Yaşlılık ve Maneviyat* adlı eseri, yaşlılık döneminin sosyal, psikolojik ve fizyolojik yönleriyle birlikte manevi ihtiyaçlarını da ele alarak bu dönemde maneviyatın birey üzerindeki etkilerini incelemektedir. Artan yaşlı nüfusun yaşam kalitesini artırmada manevi desteğin önemi, literatür taraması, huzurevlerinde yapılan gözlemler ve bireysel görüşmelerle temellendirilmiştir. Çalışmada yaşlı bireylerin manevi ihtiyaçları 13 tema çerçevesinde belirlenmiş ve bu temalara uygun manevi bakım içerikleri oluşturulmuştur. Tespit edilen manevi ihtiyaçları karşılamaya yönelik manevi bakım içerikleri oluşturulmuş ve bu içerikler tema odaklı grup toplantıları aracılığıyla kontrol gruplu ön test-son test deneysel desen kapsamında yaşlılara uygulanmıştır. Uygulanan içeriğin yaşlıların hem psikolojik iyi oluş, umut ve sevgi yönelimli Tanrı algısı düzeylerini artırdığı hem de onları sosyal, psikolojik ve fiziksel açıdan desteklediği tespit edilmiştir. Eser, yaşlılıkta sıkça karşılaşılan sağlık problemleri, yalnızlık, kayıplar ve ölüm kaygısı gibi sorunlara manevi bakış açısıyla çözüm önerileri sunarken, aynı zamanda yaşlı bireylerin anlatılarına yer vererek okuyucunun empati kurmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu çalışmada maneviyatın yaşlı bireyler üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmış, maneviyatla ilgili içeriklerin yaşlı bireylerin iyi oluşlarını desteklediği de çalışmada örneklerle sunulmuştur. Din psikolojisi, manevi danışmanlık ve yaşlı bakımı alanlarında çalışan uzmanlar için önemli bir kaynak sunan bu çalışma, teorik derinliğinin yanı sıra uygulamalı yönüyle de dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler

Din Psikolojisi, Maneviyat, Yaşlılık, Umud, Tanrı Algısı.

Atıf Bilgisi

Yüksel, Ali. "Yaşlılık ve Maneviyat, Abdullah Dağcı (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024), 280 sayfa, ISBN: 978-625-371-516-8". *Rize İlahiyat Dergisi* 31 (Nisan 2026), 373-377.

<https://doi.org/10.32950/rid.1707305>

Yayın Bilgileri

Türü

Kitap Değerlendirmesi

Değerlendirme: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme

Süreç Bilgileri

Geliş Tarihi: 27.05.2025

Kabul Tarihi: 05.11.2025

Yayın Tarihi: 20.04.2026

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Benzerlik Taraması

Yapıldı – iThenticate

Etik Bildirim: ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Dizinlenme Bilgisi

ULAKBİM
TRDİZİN

ERIH PLUS
FOR THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

EBSCO

DOAJ

Old Age and Spirituality, Abdullah Dağcı

(Ankara: Nobel Akademik Publishing, 2024), 280 pages, ISBN: 978-625-371-516-8

Ali YÜKSEL | <https://orcid.org/0000-0002-5099-343X>

PhD Candidate | Author | aliyukse191@gmail.com

Social Sciences University of Ankara | **ROR**: <https://ror.org/025y36b60>

Psychology of Religion | Ankara, Türkiye

Abstract

Abdullah Dağcı's *Old Age and Spirituality* examines the social, psychological, and physiological aspects of the aging period, alongside the spiritual needs of individuals, exploring the impact of spirituality on the elderly during this stage of life. The study underscores the importance of spiritual support in enhancing the quality of life for the growing elderly population, grounding its findings in a literature review, observations in nursing homes, and individual interviews. Within the study, the spiritual needs of elderly individuals were identified under 13 themes, and spiritual care contents corresponding to these themes were developed. These spiritual care materials, designed to meet the identified needs, were implemented through theme-focused group meetings within a controlled pre-test/post-test experimental design. The results indicated that the intervention improved the psychological well-being, hope, and love-oriented perception of God among the elderly, while also providing social, psychological, and physical support. The work offers spiritually oriented solutions to issues frequently encountered in old age—such as health problems, loneliness, losses, and death anxiety—while incorporating the narratives of elderly individuals to foster empathy in the reader. Moreover, the study highlights the positive effects of spirituality on the elderly, providing examples of how spirituality-related content can enhance their well-being. Serving as a valuable resource for professionals in the fields of psychology of religion, spiritual counseling, and elderly care, the work stands out for its combination of theoretical depth and practical application.

Keywords

Psychology of Religion, Spirituality, Old Age, Hope, God Perception.

Citation

Yüksel, Ali. "Old Age and Spirituality, Abdullah Dağcı (Ankara: Nobel Akademik Publishing, 2024), 280 pages, ISBN: 978-625-371-516-8". *Rize Theology Journal* 31 (April 2026), 373-377.

<https://doi.org/10.32950/rid.1707305>

Publication Information

Type	Book Reviews	Peer-Review: Double anonymized - Two External
Process Information	Date of Submission: 27.05.2025	Date of Acceptance: 05.11.2025 Date of Publication: 20.04.2026
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.	
Ethics Committee Approval	Ethics committee approval is not required for this study.	
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate	Complaints: ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.	
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.	
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.	

Abstracting and Indexes

ULAKBİM
TRIZIN

ERIH PLUS
EUROPEAN REFERENCE LIST FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

EBSCO

DOAJ

Abdullah Dağcı, *Yaşlılık ve Maneviyat* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024), 280 sayfa, ISBN: 678-625-371-516-8

Bireyin hayatında psikolojik, biyolojik ve sosyolojik açıdan pek çok farklılığı barındıran bir bölümünü oluşturan yaşlılık dönemi, tüm dünyada ve ülkemizde yaşlı nüfusunun artmasıyla birlikte son yıllarda artan şekilde üzerinde çalışmalar yapılan bir kavram olmuştur.¹ Bu kapsamda 2050 yılında 65 yaş ve üstü nüfusun dünya nüfusundaki oranının yüzde 16'ya yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Ülkemizde ise bu oranın 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir. Yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üstü nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı ise 2018 yılında %8,8 iken, 2023 yılında %10,2'ye yükselerek ilk kez iki basamaklı bir rakama ulaşmıştır.² 2024 yılına gelindiğinde ise bu oran %10,6'yı geçmiş ve böylece Türkiye "yaşlı nüfuslu ülkeler" sınıfına girmiştir.

Öte yandan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2025 yılının "Aile Yılı" olarak ilan edilmesi kapsamında doğurganlık hızının nüfusun kendini yenilemesi için gerekli olan düzeyin altına düşmesiyle birlikte, yakın gelecekte yaşlı bakıma bağlı sorumlulukların artacağı vurgulanmıştır.³ Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ait huzurevi sayısının 2005 yılında 66, 2010 yılında 97, 2021 yılında ise 160 adet olarak faaliyet yürütmesi ve giderek artması, yaşlı bakım ve rehabilitasyon faaliyetlerinin önemini göstermektedir.⁴

Çalışma, yaşlılık sürecinde maneviyatın birey üzerindeki etkilerini ve yaşlı bireylerin dini inançlarla kurdukları ilişkiyi derinlemesine incelemektedir. Yazar, yaşlılığın yalnızca biyolojik ve fizyolojik bir süreç olmadığını, aynı zamanda psikolojik ve manevi boyutlarıyla da ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Günümüzde yaşlı nüfusun artışıyla birlikte maneviyatın yaşlı bireylerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini anlamanın giderek daha önemli hale geldiği dikkate alındığında eserin önemi artmaktadır. Zira maneviyat, hayatın her döneminde işlevsel bir başa çıkma kaynağı olmasından dolayı birçok sorunla mücadele eden yaşlılarda maneviyatın güçlendirilmesiyle gerontoloji, geriatri, yaşlı bakımı vb. alanlarda yaşlıların manevi gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimleri karşılamaya yönelik müdahaleli çalışmaların yapılmasının bir ihtiyaç olduğu eser kapsamında vurgulanmaktadır. Özellikle yaşlı bireylerle çalışan psikologlar, manevi danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları ve sağlık çalışanları için değerli bilgiler vermektedir. Yaşlı bireylerin manevi dünyasını anlamak isteyen herkes için kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır.

Eser giriş, kuramsal çerçeve, yöntem, bulgular ve tartışma, sonuç, öneriler ve oturumlar olmak üzere toplam 7 bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde, araştırmanın problemi, konusu, amacı, önemi, hipotezleri, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan terimler açıklanmıştır. *Kuramsal Çerçeve* bölümünde, manevi başa çıkma ve yaşlılık başlıkları ele alındıktan sonra çalışmanın özünü oluşturan iki kavram arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Yazar tarafından maneviyat ve din arasındaki ilişkiye yönelik görüşler ortaya konulduktan sonra 'maneviyat dini kapsar' yaklaşımının benimsendiği vurgulanmış ve dini başa çıkma ile manevi başa çıkma ayrımı bu kapsamda ele alınmıştır. Yaşlılık kısmında kişilik tipleri ifade edilmiştir ancak konuyla bağlantısı aktarılmamıştır. Yaşlılıkta manevi başa çıkma başlığı altında yaşlı bireylerin yaşadığı problemler sağlık sorunları ve ölüm kaygısı şeklinde ayrılmıştır. Ancak maddi gelirden düşüş, akrabalarından uzaklaşmak, yalnızlık vb. problemlere de yer verilmiştir. İslam kültürünün yaşlıya ve yaşlılığa ilişkin görüşü de aktarılmıştır. Kuramsal çerçeve başlığı altında verilen kavramlar literatür kapsamında tanımlandıktan sonra yazar tarafından "operasyonel tanım" şeklinde çalışma içerisinde kullanıldığı anlam doğrultusunda izah edilmiştir.

"Yaşlılıkta sıklıkla rastlanan biyolojik ve psikolojik sorunların üstesinden gelmeye katkı sağlayan dine yönelmenin hem psikolojik dayanıklılığı artırmada hem de fiziksel sağlığı korumada etkili olacağı ifade edilebilir."⁵

¹ Ayşe Şentepe, "Yaşlılık Döneminde Dini Başa Çıkma", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (31 Mart 2015), 186.

² Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028", 2025, 10.

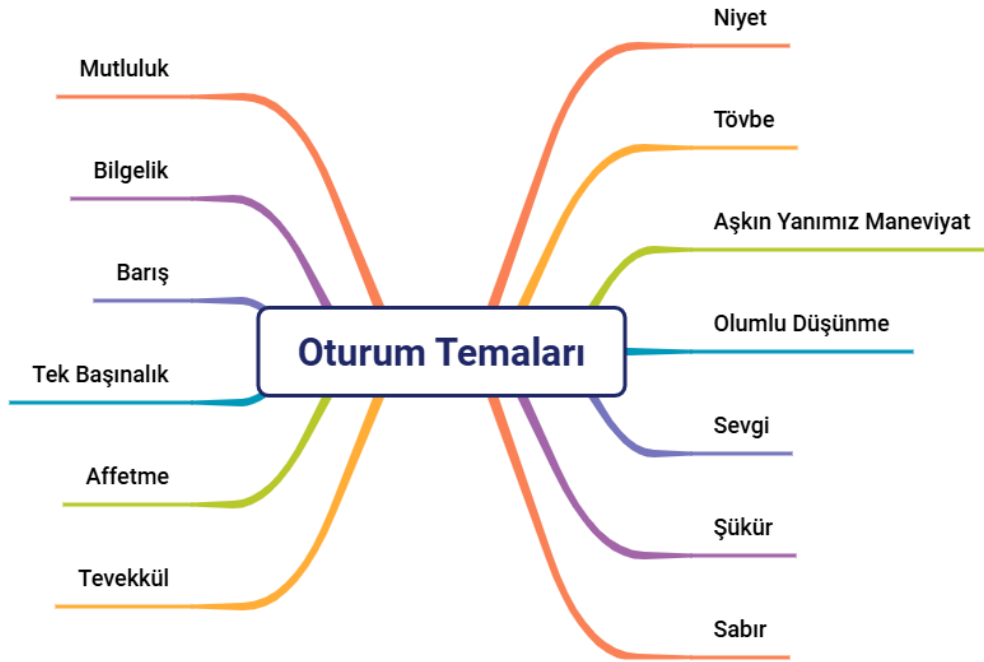
³ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028", 20.

⁴ Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Şubat 2021" (TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021), 51.

⁵ Abdullah Dağcı, *Yaşlılık ve Maneviyat* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024), 39.

Bulgular ve Tartışma bölümünde huzurevi yaşlıları ile gerçekleştirilen ikili görüşmelere, huzurevinde yapılan gözlemlere, manevi gereksinimlerin tespit edilmesine yönelik bulgulara ve manevi bakımın umut, psikolojik iyi oluş ve tanrı algısı ile ilişkisine yer verilmiştir. Huzurevi yaşlılarının manevi gereksinimlerini belirlemeye yönelik (i) konuyla ilgili yapılan çalışmalar değerlendirilerek alanyazın sonuçları, (ii) gözlemlerin sonuçları, (iii) yapılan görüşme sonuçları, (iv) alan uzmanlarının görüşleri dikkate alınmıştır. Bu kapsamda şekil 1'de sunulan niyet, tövbe, aşkın yanımız maneviyat, olumlu düşünme, sevgi, şükür, sabır, mutluluk, bilgelik, barış, tek başınlık, affetme ve tevekkül olmak üzere toplam 13 tema belirlenmiş ve huzurevi yaşlılarına uygulanmıştır.

Şekil 1: Manevi Gereksinim Temaları

Sonuç bölümünde uygulanan manevi bakım ve güçlendirme içeriklerinden sonra katılımcılardaki olumsuz bakış açısının yerini niyete bağlı olumlu düşünme, kendini suçlamanın yerini tövbe etme, yaşanılanları sadece somut şeyler üzerinden değerlendirmenin yerini sürece manevi boyutu dahil etme, deneyimlere olumsuz açıdan bakmanın yerini deneyimlerin olumlu yönlerinin de olabileceğini düşünme, korku yönelimli Tanrı algısının yerini sevgi yönelimli Tanrı algısı, sahip olmadıklarıyla ilgili şikayetlenmenin yerini şükretme, tahammülün yerini sabır, geçmişte yaşamının yerini an'da yaşama, suçlamanın yerini affetme, yalnızlık düşüncesinin yerini tek başınlık anlayışı, tartışmanın yerini barışçıl tutum sergileme, olayları sadece görünen üzerinden değerlendirmenin yerini bilgece bakış açısıyla yorumlama, haklı olmakta ısrar etmenin yerini mutlu olmayı tercih etme, fedakarlığın yerini özveri, hırsın yerini azmetmenin aldığı gözlemlendiği ifade edilmiştir.⁶

Öneriler bölümünde elde edilen bulgulardan yola çıkarak araştırmacılara ve huzurevleriyle ilgili bağlantısı olan yetkililere yönelik önerilerde bulunulmuştur. Oturumlar bölümünde ise manevi gereksinim temalarının başlıkları belirtilerek huzur evlerinde gerçekleştirilen çalışmalarda kullanılan dokümanlara ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu kapsamda her tema altında giriş, içerik sunumu, birlikte yorumlama, kıssadan hisse, metaforlaştırma, kalıcılığı sağlama, gözlem ve değerlendirme başlıklarına yer verilmiştir.

Eserin en güçlü yönü (i) hem din psikolojisi hem de manevi danışmanlık ve rehberlik alanında yaşlıların manevi hayatlarına yönelik uygulamalı olarak gerçekleştirilmiş bir çalışma olmasıdır. Literatürde yaşlılık döneminde dindarlığın arttığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır.⁷ Ancak yazarın maneviyatın yaşlılar üzerindeki etkisine yönelik teorik çerçeve sonrasında nicel ve nitel çalışmalara yer vererek karma yöntemi tercih etmesi ve bu çalışmayı uygulamaya yönelik cesaretin gösterilmesi dikkat çekmektedir. Bu durum ise (ii) gerçek hayattan örnekler verilerek eseri hem bilimsel hem de okunabilir kılmaktadır. Ayrıca, (iii) yaşlı bireylerin kendi anlatılarına da yer verilmesi, okuyucunun konuya daha empatik bir bakış açısıyla yaklaşmasını sağlamaktadır. (iv) Kaynakça kısmının yerli ve yabancı geniş bir literatür taramasına sahip olduğu görülmektedir. (v) Az sayıda yapılan yazım yanlışları okuyucunun dikkatini dağıtmamakta olup gelecek baskılarda düzeltilmesi gereken ufak harf hataları bulunmaktadır. (vi)

⁶ Dağcı, *Yaşlılık ve Maneviyat*, 161-169.

⁷ İhsan Çapcıoğlu - Önder Bilgin, "Yaşlılara Yönelik Dini Sosyal Hizmet Uygulamaları Çerçevesinde Yaşlılık ve Dindarlık İlişkisinin Tarihsel Gelişimi ve Ülkemizdeki Durumu Üzerine", *Milli Eğitim Dergisi* 193 (2012), 44-54.

Çalışmanın yaşlı bakım ve hizmetleriyle ilgili uygulama alanına dönük açık bir kapısının olması önemlidir. (vii) Eserin Nobel Yayınları çatısı altında Türkiye Gerontoloji Serisi içerisinde yayımlanması dikkat çekicidir.

Eserin zayıf yönleri olarak (i) doktora çalışmasının esere dönüştürülmesi sürecinde akademik dizayndan ve yazım dilinden uzaklaşamayarak düzenlenmesine dikkat edilmediği, (ii) eserin yaşlı bireylerin manevi ihtiyaçlarına yönelik pratik öneriler sunma konusunda daha detaylı olabileceği, (iii) uygulama yapılan huzurevlerinin sosyo-ekonomik olarak sadece orta ve üst düzeyde yer alan illerde gerçekleştirildiği ama düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan illerde gerçekleştirilmediği, (iv) manevi bakım uygulama sürecindeki oturlara dair sınırlı sayıda ayrıntıya verildiği, (v) yapılan grup toplantılarında yaşların ve cinsiyetin dağılımının homojenliğine dikkat edilip edilmediğine dair bilgiler verilmemesi, (vi) yurtdışında yapılmış benzer uygulamalara oldukça sınırlı düzeyde yer verildiği, (vii) uygulamayı gerçekleştiren araştırmacının bilişsel ve psikolojik yetkinliğine değinilmediği ifade edilebilmektedir.

Kaynakça | References

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028”, 2025.
- Çapcıoğlu, İhsan - Bilgin, Önder. “Yaşlılara Yönelik Dini Sosyal Hizmet Uygulamaları Çerçevesinde Yaşlılık ve Dindarlık İlişkisinin Tarihsel Gelişimi ve Ülkemizdeki Durumu Üzerine”. Milli Eğitim Dergisi 193 (2012), 44-54.
- Dağcı, Abdullah. Yaşlılık ve Maneviyat. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Basım., 2024.
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. “Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Şubat 2021”. TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021.
- Şentepe, Ayşe. “Yaşlılık Döneminde Dini Başaçıkma”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 4/1 (31 Mart 2015), 186.

